

Verklaring

Meer dan voedsel alleen

Kerken, armoede en voedselbanken

Kerkinactie

Werkgroep Arme Kant van Nederland/EVA

Voorwoord

De afgelopen jaren zijn het aantal voedselbanken in Nederland en het aantal klanten daarvan explosief gestegen. Voedselbanken zijn meestal niet georganiseerd door kerken, maar kerken blijken er door de inzet van vrijwilligers, financiële ondersteuning en het fungeren als uitgiftepunt wel een belangrijke rol in te vervullen. Gecombineerd met de verontrusting over de ontwikkelingen rond armoede in Nederland, was dit reden voor de kerken om speciale aandacht aan deze ontwikkelingen te geven. In Amsterdam Zuidoost werd op 29 november de plaatselijke conferentie 'Meer dan voedsel alleen' gehouden. Deze bijeenkomst werd op 21 april 2006 gevolgd door een gelijknamige landelijke conferentie, gehouden in Utrecht. De organisatie daarvan berustte bij de werkgroep Arme Kant van Nederland/EVA en Kerkinactie, de uitvoerder van het diaconale en missionaire werk van de Protestantse Kerk in Nederland.

De basis voor deze conferentie werd gevormd door een concept-verklaring. Tijdens de conferentie kwamen hierop reacties. Ook na de conferentie werd aan tal van partijen gevraagd te reageren op het stuk. Al deze reacties zijn verwerkt in de verklaring 'Meer dan voedsel alleen', zoals u die hier aantreft.

In het 'Plan van aanpak' dat bij deze verklaring hoort, is bewust gekozen voor het opnemen van een zeer uitgebreide lijst met aanbevelingen. De belangrijkste reden hiervoor is dat we er van doordrongen zijn dat de achterliggende problemen bij voedselbanken en armoede vele facetten heeft en dat de oplossing ervan niet met een eenvoudige aanbeveling aan één van de betrokken partijen is te vangen. De medewerking van veel betrokkenen is van groot belang.

Laat u in het gebruik echter niet afschrikken door de veelheid. Het ligt niet allemaal op uw bordje. Kies uit het overzicht de aanbevelingen die u aangaan en draag daarbinnen naar vermogen een steentje bij aan het bestrijden van armoede in Nederland. Laat u dus niet ontmoedigen door de veelheid van maatregelen, maar laat het juist een bemoediging zijn dat er vele partijen bij betrokken zijn.

Wij geven deze verklaring in bespreking bij alle partijen die in het 'Plan van aanpak' aangesproken worden: kerken, voedselbanken, maatschappelijk instellingen, landelijke overheid, gemeentelijke overheden, en last but not least kredietinstellingen.

Reacties zijn welkom via Kerkinactie, t.a.v. M. Runia, Postbus 456, 3500 AL Utrecht, m.runia@kerkinactie.nl.

Verklaring

'Meer dan voedsel alleen'

Aan:

- Kerken en christenen in Nederland
- Al diegenen die zich inzetten bij voedselbanken
- Alle betrokkenen in politiek en samenleving bij vragen van armoede en rijkdom

Op 21 april 2006 was een groot aantal betrokkenen bijeen om zich in een doorlopende kerkelijke campagne tegen verarming te beraden op de ontwikkelingen, in het bijzonder op de groei van het aantal voedselbanken en de gebruikers ervan. Wat zeggen deze ontwikkelingen over onze samenleving? Welke maatregelen zijn nodig? Wat betekent dit voor de opstelling en de inzet van kerken?

Kerken blijken vaak nauw betrokken te zijn bij voedselbanken en andere vormen van voedselhulp, hetzij financieel, hetzij als uitgiftepunt, hetzij via medewerking door kerkelijke vrijwilligers.

Wij zien de voedselbanken als een signaal voor de noodzaak van structurele maatregelen ter bestrijding van armoede in Nederland.

De voedselbanken vormen een signaal dat:

- er steeds meer mensen door structurele en individuele oorzaken in zodanige financiële knelsituaties zitten dat zij zelfs niet meer aan hun dagelijks eten toekomen;
- sociale zekerheid en sociale voorzieningen niet toereikend zijn wat betreft hoogte en toegankelijkheid om mensen die langdurig rond het minimuminkomen moeten leven, volwaardig aan de samenleving te laten deelnemen;
- ook betaald werk steeds vaker geen garantie vormt tegen armoede;
- voedselproductie en -consumptie uit balans zijn en zich kenmerken door verkwisting, verspilling en overschotten. Die onbalans in de voedselproductie blijkt ook uit een slechte inkomenspositie van vele agrariërs als gevolg van de lage prijzen die zij ontvangen, terwijl de winkelprijs van voedsel te hoog is voor lage inkomensgroepen.

Kerken zetten zich er met vele anderen voor in dat iedereen in waardigheid kan leven. Zij doen dit vanuit de overtuiging dat ieder mens als schepsel van God telt en daarom recht heeft op een materiële bestaansbasis en volwaardige deelname aan de samenleving. Het gaat

om een solidaire en sociale economie.

Kerken onderkennen het belang van voedselbanken als hulp aan mensen in nood en als signalering van verkwisting en spreken hun respect en waardering uit voor de velen die met grote inzet en volharding hun werk verrichten.

Kerken onderkennen dat het feit dat mensen een beroep moeten doen op voedselbanken een aantasting van hun waardigheid betekent en vernederend werkt. Kerken willen niet terug naar de tijd van de bedeling en onderschrijven de maatschappelijke en politieke overeenstemming die er is over de taak van de landelijke overheid om 'de vloeren in het bestaan' te garanderen als een recht voor iedereen. Zij constateren dat er gaten in deze vloeren vallen, waardoor kerkelijke vrijwilligers zich genoodzaakt voelen om bij te springen, waar de overheid tekortschiet.

Daarom: dat voedselbanken nodig zijn in een sociale rechtsstaat druist in tegen de fundamentele principes van die rechtsstaat.

Voedselbanken mogen niet meer zijn dan een tijdelijke noodvoorziening waarbij ondertussen gewerkt wordt aan een structurele verbetering van de positie van mensen in armoede.

Wij roepen daarom samenleving en politiek op om zich te verplichten tot intensief beleid en maatregelen om verarming tegen te gaan.

Kerken moeten daarom de contacten die zij hebben via de voedselbanken benutten om het bondgenootschap met armen en hun organisaties te versterken met het oog op:

- beleidsmaatregelen die leiden tot een structurele verbetering van hun positie;
- het verbeteren van het functioneren van uitvoeringsinstanties, sociale dienstverlening, schuldhulpverlening, maatschappelijke hulpverlening, woningbouwcorporaties, nutsvoorzieningen, ook in hun onderlinge samenhang en met aandacht voor preventie;
- het ondersteunen van mensen in armoede, om hun isolement te doorbreken;
- het ondersteunen van mensen in armoede om hun zelfredzaamheid te vergroten. De samenleving is zo ingewikkeld geworden dat kwetsbare groepen actieve steun nodig hebben om de weg er in te vinden.

Dit alles in een brede alliantie van armen en hun organisaties, maatschappelijke organisaties, kerken, voedselbanken en allen die armoede onaanvaardbaar vinden.

De kerken roepen ook op tot bezinning op het beleid als het gaat om de samenhang tussen landbouw, voedselproductie en -consumptie. De voedselproductie en -voorziening zou sociaal verantwoord en duurzaam moeten zijn. Verspilling van voedsel moet worden tegengegaan.

Kerkinactie is de uitvoerder van het diaconale en missionaire werk van de Protestantse Kerk in Nederland. De Werkgroep Arme Kant van Nederland/EVA werkt in opdracht van de Raad van Kerken in Nederland en het arbeidspastoraat DISK. Zij werkt adviserend en ondersteunend naar kerken, stimuleert bewustwording van de vragen van armoede en rijkdom en zet zich naar politiek en samenleving in voor verbetering van de positie van armen.

Utrecht, 18 november 2006

Plan van aanpak

'Meer dan voedsel alleen'

Om te voorkomen dat er ook in de toekomst grote aantallen mensen onvoldoende middelen hebben om zelf voor hun dagelijkse voedsel te kunnen zorgen, zijn maatregelen op veel terreinen en door veel betrokken partijen nodig. Hieronder volgt een eerste aanzet voor een lijst van maatregelen om oorzaken van armoede te bestrijden. Deze lijst wordt in discussie gebracht bij zoveel mogelijk betrokkenen, die voorstellen kunnen doen om te wijzigen, te schrappen en aan te vullen.

1. KERKEN

- a. Plaatselijke kerken geven op beperkte schaal en tijdelijk materiële ondersteuning aan mensen die financieel en/of maatschappelijk in de knel zijn geraakt. De werken van barmhartigheid vormen een belangrijke opdracht voor de kerken.
Zij beperken zich hier niet toe, maar koppelen aan deze hulp andere ondersteuning, signalering, samenwerking en protest (zie c t/m i). Dit omdat het werken aan rechtvaardige structuren evenzeer tot de opdracht van de kerken behoort en onlosmakelijk verbonden is met het steunen van mensen in de knel.
- b. Plaatselijke kerken signaleren knelpunten en misstanden en kaarten deze aan bij overheden en instanties en komen zelf in actie.
- c. Plaatselijke kerken zetten zich op allerlei manieren in voor het ondersteunen van mensen bij het vinden van de wegen naar instanties en regelingen en het verkrijgen van de zaken waarop zij recht hebben.
- d. Plaatselijke kerken zetten zich in voor 'empowerment' en het doorbreken van sociaal isolement van mensen die financieel en/of maatschappelijk in de knel zijn geraakt.
- e. Plaatselijke kerken maken bekend welk aanbod zij hebben als het gaat om materiële en niet-materiële hulp.
- f. Plaatselijke kerken registreren hulpvragen en maken deze gegevens (geanonimiseerd) bekend bij maatschappelijke organisaties en politiek.
- g. Plaatselijke kerken die iets willen ondernemen rond voedselhulp nemen kennis van bestaande initiatieven zoals de Voedselbank Nederland, en zoeken daar zoveel mogelijk aansluiting bij.
- h. Plaatselijke kerken zoeken samenwerking met andere maatschappelijke organisaties in b.v. 'sociale allianties' voor samenwerking bij het

ondersteunen van mensen die in de knel zijn geraakt en het volgen, stimuleren en waar nodig bekritisieren van het armoedebeleid van de gemeente.

- i. Plaatselijke kerken spelen signalen door aan de landelijke kerkelijke organen.
- j. Plaatselijke en landelijke kerken zetten zich in voor publiciteit rondom armoedebestrijding, om de stilte rond armoede te doorbreken en het debat in de publieke opinie te voeren.
- k. Landelijke kerkelijke organen voorzien hun ambtsdragers en vrijwilligers van informatie en toerustingsmateriaal over sociale zekerheid, armoedebeleid, belastingwetgeving en andere relevante beleidsterreinen.
- l. Landelijke kerkelijke organen gebruiken opgedane kennis en ervaringen om deze door te geven aan politiek en instanties. Daarbij geven ze ook knelpunten en misstanden door.
- m. Landelijke kerkelijke organen zetten zich in om bij regering en parlement te protesteren tegen onrechtvaardig sociaal-economisch beleid en doen voorstellen voor verbetering van het sociaal beleid.
- n. De kerken zetten hun activiteiten in het kader van 'helpen onder protest' voort en breiden deze uit.

2. VOEDSELBANKEN

- a. Voedselbanken houden vast aan hun uitgangspunt dat het gaat om een tijdelijke noodvoorziening.
- b. Voedselbanken geven er medewerking aan dat de voedselhulp ingebed wordt in een breder pakket van ondersteuning, waardoor mensen hun situatie structureel kunnen verbeteren. Voedselbanken kunnen hier zelf een rol in vervullen, maar kunnen ook kiezen voor een brede samenwerking met kerken, zorginstellingen, maatschappelijk werk, schuldhulpverlening, gemeente en andere betrokken partijen.
- c. Voedselbanken signaleren en publiceren ontwikkelingen rond de aard van de problemen, structurele oorzaken, knelpunten, etc. Zij brengen hun bevindingen onder de aandacht van maatschappelijke organisaties, politiek en media.

3. LANDELIJKE OVERHEID

- a. Het sociaal minimum moet worden verhoogd, opdat dit echt toereikend is om te kunnen voorzien in de noodzakelijke kosten van bestaan.
- b. Het instrument van het geven van 'categoriale bijstand' moet opnieuw toegestaan en bevorderd worden (financieel en anderszins) door de landelijke overheid.
- c. De bijzondere bijstand moet ingezet worden als instrument voor bijzondere situaties, en niet gaan fungeren als instrument van algemeen armoedebeleid.
- d. De langdurigheidstoeslag (WWB) moet gaan gelden voor mensen die 3 jaar of langer van een minimumuitkering leven, zonder aanvullende voorwaarden en dient automatisch te worden toegekend, zonder aanvraagformulieren.
- e. Het vrijlaten van een klein deel van bijverdiensten moet voor bijstandsgerechtigden (opnieuw) mogelijk gemaakt worden.
- f. Er moet een wettelijke regeling komen die verbiedt om invorderingskosten te verhogen vanaf het moment dat iemand zich heeft gemeld voor de wachtlijst van schuldhulpverlening (en niet pas vanaf het moment dat de schuldhulp van start gaat).
- g. Uitkeringsinstanties die niet binnen een maand na aanvraag een besluit nemen over het toekennen van de uitkering, moeten de uitkering overmaken zonder de mogelijkheid om deze later terug te vorderen, tot het moment dat er een besluit is genomen.
- h. Het beperken van de vaste lasten, met name op het terrein van wonen en gezondheid.
- i. Mogelijk maken dat vrijwilligersvergoedingen voor mensen met een uitkering (bijstand, WW) tot 1500 euro per jaar niet wordt gekort op de uitkering (is nu rond 750 euro).
- j. Het geven van voldoende financiële ruimte aan gemeenten om de verantwoordelijkheden die naar hen zijn overgeheveld aangaande sociale zekerheid en zorg, waar te kunnen maken.

4. PROVINCIES

- a. Middelen ter beschikking stellen voor de ondersteuning van (zelf)organisaties/vrijwilligersorganisaties die zich bezighouden met armoedebestrijding en/of ondersteuning van mensen in financiële nood.
- b. Coördinerende en adviserende rol oppakken (fondsen armoedebestrijding ter beschikking stellen, fondsen in het kader van onderwijs, website best-practices, fondsen voor projecten waarin mensen ondersteund worden om de regelingen te vinden waar men recht op heeft, etc.).
- c. Overleg tussen gemeenten organiseren voor stimulering en afstemming armoedebeleid.

- d. Doorgeven van signalen over structurele tekortkomingen en knelpunten aan de landelijke overheid.

5. GEMEENTEN

- a. Er moet (opnieuw) een beleid en praktijk voor toekenning van categoriale bijstand komen.
- b. De middelen voor bijzondere bijstand moeten geheel worden benut voor aanvullende inkomensondersteuning en niet worden aangewend voor andere gemeentelijke uitgaven.
- c. De procedures, voorwaarden voor bijzondere bijstand moeten worden vereenvoudigd en versoepeld.
- d. De voorlichting over bijzondere bijstand en andere inkomensondersteunende maatregelen moet worden verbeterd en niet worden gefinancierd vanuit het budget voor bijzondere bijstand.
- e. Zoveel mogelijk pro-actief beleid voeren in verband met inkomensondersteuning en kwijtschelding van lokale belastingen: automatische kwijtschelding voor groepen waarvan bekend is dat ze in aanmerking komen, toezending eenvoudige, voorbedrukte formulieren. Actief toezenden aan mensen van wie bekend is dat ze een minimuminkomen hebben, etc.
- f. In zijn algemeenheid moet de bureaucratie worden teruggedrongen en ingewikkelde formulieren sterk worden vereenvoudigd.
- g. (Uitstroom)premies voor vrijwilligers moeten vaker ingezet worden, ook voor de inspanningen van vrijwilligers die niet direct naar de betaalde arbeidsmarkt leiden.
- h. Meer geld beschikbaar stellen voor begeleiding van mensen om ze aan hun recht te laten komen (formulierenbrigades, maatschappelijk werk, e.d.), inclusief deskundigheidsbevordering van vrijwilligers die op dit terrein actief zijn.
- i. Gemeente en sociale dienst moeten een netwerk vormen, waarin signalen van maatschappelijk werk, ouderenorganisaties, huisartsen, wijkverpleegkundigen, kerken, scholen, etc. opgevangen kunnen worden.
- j. De gemeente biedt een collectieve ziektekostenverzekering aan t.b.v. bijstandsgerechtigden en andere inwoners met een inkomen tot 115% van het sociaal minimum, zowel voor de basisverzekering als een aanvullend pakket.
- k. De gemeente geeft de korting die ze in het kader van de collectieve regeling op de basisverzekering bij de verzekeraar bedongen heeft, geheel door aan de deelnemers. Verder neemt de gemeente de premie van de uitgebreide aanvullende ziektekostenverzekering geheel voor haar rekening voor een doelmatig en doeltreffend gemeentelijk minimabeleid en het tegengaan van niet-gebruik.

- l. De sociale dienst betaalt de gehele premie voor de ziektekostenverzekeringen en houdt deze vervolgens in op de uitkering. De fiscus betaalt de zorgtoeslag aan de bijstandsgerechtigde en die gebruikt deze toeslag voor zijn/haar levensonderhoud. Door dit zo te regelen worden de uitvoeringskosten zo laag mogelijk gehouden en voorkomen wordt dat de zorgtoeslag gebruik moet worden voor andere uitgaven die op dat moment nog dringender zijn.
- m. De gemeente zet zich maximaal in voor reïntegratie van mensen met een uitkering. Daarbij is een breed begrip van participatie uitgangspunt; reïntegratie hoeft niet voor iedereen naar de betaalde arbeidsmarkt te leiden.
- n. Gemeenten moeten meer gaan werken met Armoede Effect Rapportages, waarbij vooraf aangegeven wordt wat de verwachte gevolgen van voorgestelde maatregelen zijn voor groepen met lage inkomens en achteraf wordt geëvalueerd hoe de effecten hebben uitgepakt.

6. UITKERINGSINSTANTIES

- a. Minimaliseren van wachttijden voor het toekennen/afwijzen van uitkeringen.
- b. Vermindering bureaucratie.
- c. Sociale Dienst, UWV en CWI verkorten wachttijden zodanig dat uitkeringen binnen 4 weken na aanvraag kunnen worden uitgekeerd.
- d. Uitkeringsinstanties moeten ruimhartiger omgaan met het toekennen van voorschotten, teneinde onnodige cumulatie van financiële problemen bij cliënten te voorkomen.
- e. Cliëntenparticipatie in de WWB moet goed worden gefaciliteerd met toerusting, training, hulpmiddelen als computers, e.d..
- f. Uitvoeringsinstanties moeten van een respectvolle bejegening van cliënten en klantvriendelijkheid een prioriteit maken. Daarbij hoort dat instanties uitgaan van goede trouw van cliënten, totdat het tegendeel is bewezen.
- g. Gemeenten geven signalen over structurele tekortkomingen en knelpunten door aan de landelijke overheid.

7. (MAATSCHAPPELIJKE) INSTELLINGEN

- a. Voorkomen van wachtlijsten bij maatschappelijk werk, schuldhulpverlening en andere voorzieningen.
- b. Woningbouwcorporaties moeten minder snel overgaan tot sancties bij huurachterstanden en eerder gemeente en hulpverlening waarschuwen. Niet overgaan tot sancties zonder eerst overleg met de gemeente over adequate hulpverlening en duurzame oplossingen.
- c. Schuldhulpverleners worden in 2006 gecertificeerd.
- d. Het 'minnelijke traject' in de schuldhulpver-

lening wordt verbeterd, door invoering van 'schuldtregelingsbeslag'. Dit houdt in: zonder rechtelijke tussenkomst dezelfde zekerheden en waarborgen bieden als in de WSNP (Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen). Zo wordt ook de deurwaarder bij de minnelijke schuldhulp betrokken).

- e. Met woningbouwverenigingen en -corporaties, energie- en waterbedrijven wordt vastgelegd dat zij problematische betalingsachterstand tijdig melden bij de Sociale Dienst en dat ze bijdragen aan een oplossing zonder uitzetting of afsluiting van energie of water. Niet overgaan tot sancties zonder eerst overleg met de gemeente over adequate hulpverlening en duurzame oplossingen.
- f. Energiebedrijven, waterleidingbedrijven en woningbouwcorporaties committeren zich aan het tijdig verzenden van juiste nota's en rekeningen.
- g. Energiebedrijven kunnen bij betalingsachterstand eerst over gaan tot minder levering van energie, in plaats van afsluiting.
- h. De heraansluitingskosten die energiebedrijven in rekening brengen, moeten worden geschrapt (voor die huishoudens waar het schuldhulpverleningstraject succesvol op stoom is).
- i. Maatschappelijke organisaties zetten zich in voor de 'empowerment' van mensen die financieel in de knel zijn geraakt.
- j. De vakbeweging zet voedselbanken en armoedebestrijding telkens op de agenda bij overleg met overheid en werkgevers.
- k. De vakbeweging breidt haar activiteiten tegen verarming en verrijking uit.

8. KREDIETVERLENERS

- a. Alle informatie aan de lenende klant moet feitelijk juist, begrijpelijk en niet misleidend zijn opgesteld (Wet Financiële Dienstverlening).
- b. Bij reclame-uitingen in de diverse media (krant, tv, radio, internet, telefonische marketing) moet verplicht vermeld worden dat lenen kan leiden tot grote, problematische schulden.
- c. In de voorwaarden en advertenties voor leningen moet per 1 juli 2007 opgenomen worden wat je uiteindelijk in totaal zult betalen aan de verstrekker van de lening.
- d. Er moet een verbod komen op agressieve verkooptechnieken in combinatie met financieringsregelingen.
- e. Bij het Bureau Krediet Registratie: schulden en kredieten vanaf € 250,- registreren en toetsen.
- f. Verdere verlaging van de maximale kredietrente.

Mist u in het bovenstaande belangrijke aanbevelingen, laat het dan weten aan Kerkinactie en de werkgroep Arme Kant van Nederland/EVA.

BRONNEN ONDER MEER:

- De kerk als vangnet? – Kerkinactie / Werkgroep Arme Kant van Nederland/EVA
- Helpen onder protest – Kerkinactie / Werkgroep Arme Kant van Nederland/EVA
- Rapporten 'Armoede in Nederland', onderzoeken naar financiële hulpverlening door diaconieën van de Protestantse Kerk in Nederland, 2005 en 2006
- 'Meer dan voedsel alleen', verslag van de gelijknamige Amsterdamse conferentie van december 2005.
- Weer op eigen benen staan – CDA - Een plan van aanpak om via maatwerk klanten van voedselbanken bij te staan in het proces om weer op eigen benen te kunnen staan
- Uitgangspunten van de Voedselbank Nederland.
- Collectieve Zorgverzekering voor mensen met een laag inkomen – Sociale Alliantie
- Themamap Kerkinactie over de Wet Maatschappelijk Ondersteuning (WMO).

EEN UITGAVE VAN

Kerkinactie

Postbus 456
3500 AL Utrecht
Tel. (030) 880 14 56
E-mail info@kerkinactie.nl
Internet www.kerkinactie.nl

www.kerkinactie.nl
geloven-helpen-bouwen

Werkgroep Arme Kant van Nederland/EVA

Luijbenstraat 17
5211 BR 's-Hertogenbosch
Tel. (073) 612 19 39
E-mail info@armekant-eva.nl
Internet www.armekant-eva.nl

